

Meridianu za klobuk

Že dolgo časa, hvala Bogu, nismo v krajevnem tisku brali tako nesramnega članka. In smo, resnici na ljubo, tudi mislili, da jih ne bomo več. Mislili smo namreč, da so časi natolcevanja in zlobnega informiranja ter ščuvanja krajevne italijanske javnosti proti Slovincem že za vedno za nami. Pa smo se očitno zmotili. Uvodnik, ki ga je nič manj kot izpod peresa svojega glavnega urednika Patichia objavil zadnji Meridiano, pa nas je prepričal, da kopriva ne pozebe. Ubo-

RAFKO DOLHAR

gi Meridiano! Če pomislimo, da je nastal v letih levega centra kot nekaka protiutež, dejali bi lahko, kot informacijski protistrup glede na pisanje krajevnega italijanskega dnevnika, je naš vzklík povsem upravičen. Očitno je seveda, da je zamenjava gospodarja spremenila tudi uredniško linijo tednika.

Za kaj pravzaprav gre. Pamflet je napisan po dobro znanem in preizkušenem receptu. Vzameš nekaj polovičnih resnic in nekaj polovičnih laži, vse dobro pomešaš, dodaš še zastrašujoč naslov in še gorko serviraš nepoučenemu bralcu.

O kaki dobri veri pisca, ki bi moral biti po svoji službeni dolžnosti o tem, kar piše, dobro informiran, seveda ne more biti govora. Potem pa se čudimo ksenofobnemu vzdušju, ki vlada med večino Tržačanov, katerim je usojeno, da berejo takšen tisk.

Seveda ne bomo analizirali v podrobnostih Meridianovega natolcevanja. Dovolili pa si bomo izraziti sum, da to pisanje, posebno izpod peresa glavnega urednika tednika, ni slučajno, temveč namerno in to zlonamereno. V trenutku, ko se bije boj za priznanje manjšinskih pravic v statutih krajevnih uprav, je treba udariti po manjšini kar z zloglasnimi in strah zbujajočimi gesli iz preteklosti: Trst je naš! In seveda z mrhovinarskim okusom tudi izkoristiti trenutno šibkost državnih struktur onkraj vzhodne meje in zaničevati državnike, ki za svojo samostojno pot iz komunizma v demokracijo iščejo

Odmevi na krizo v Jugoslaviji

Mednarodni tisk posveča v vsem tem času veliko pozornost hudi politični in vojaški krizi v nekdanji Jugoslaviji. Posebej še evropski časopisi se dnevno na veliko razpisujejo o vsem tem. Med temi je zelo zavzet zlasti italijanski tisk, tako na državni kot na krajevni ravni, in to že od časa hude poletne krize oziroma napada na Slovenijo. Seveda tega ni mogoče vedno beležiti, saj je vsega tega skoraj preveč. Naj se zato danes le zaustavimo ob zanimivem komentarju, ki ga je v rimskem dnevniku »Il Messaggero« napisal v nedeljski številki predsednik senata Spadolini, in to prav gotovo v svojstvu priznanega zgodovinarja (saj je bil to njegov pravi poklic in študij, preden je še mimo uredniške mize pri milanskem »Il Corriere della sera« presedlal v aktivno politiko). Tu si oglejmo le nekatere glavne dele uvodnika, ki jih prinašamo v prosti obliki.

Naslov članka je »Con l'Europa divisa ritorna il caos« (Z razdeljeno Evropo se vrača zmeda). Najprej omenja zanimivo srečanje v Rimu dne 9. aprila 1918 na Kapitolu (Campidoglio), kjer se je zbral kongres narodov, podjarmljenih od strani Avstro-Ogrske. Tu so bili prisotni Čehi in Slovaki, Poljaki in Romuni. Posebno pomemben pa je krst nove jugoslovanske države, ki se mora še roditi na ruševinah avstro-ogrskega cesarstva in ki prav v italijanski prestolnici najde svojo potrditev. Sestanku je tedaj predsedo-

val senator Ruffini, ki je izhajal iz liberalne tradicije. Prisotni pa so bili tedanji vidni politiki in javni delavci, kot Salvemini, Bissolati, Amdendola, pa tudi Mussolini. Tako so bili ob nastanju te zveze, te federacije južnih Slovanov, prisotne glavne struje italijanske demokracije in liberalizma, kar je gotovo tudi izražalo Mazzinijev duh, ki se je zavzemal za uveljavljanje narodnostnega načela povsod.

Nato Spadolini opozarja na startanje »jugoslovanske« zastave prav iz Italije, države — potencialnega tekmeca, kar pa se je izkazalo v dobi med leti 1919-1940 za izdano, kršeno. Prišlo je seveda do sedanjih trenutkov mimo fe-

derativne zamisli maršala Tita, ki izhaja vsaj delno iz federalističnega nauka Avstro-Ogrske. Kot Hrvat je gotovo hotel uravnati srbski večinski element, ki pa je bil značilen za dobo kraljevine med obema vojnama (tu omenja tudi umor kralja Aleksandra in delež ustašev pri tem), kar je postopno pripeljalo do same likvidacije jugoslovanske države. Predsednik senata tudi spominja na stavke, ki jih je napisal letos julija. Takrat je poudaril potrebo po ohranitvi jugoslovanske federacije, pri tem pa tudi opozoril na dolžnost svobodnih ljudi, da odločno protestirajo proti vsaki obliki vojaške intervencije, ki uničuj-

a.b.

Podružnica Hranilnice in posojilnice z Opčin v Trstu, na Trgu Libertà 5 (o odprtju poročamo na 8. strani).
(foto D. Bradassi)

»Nevredno človeka in Evrope«

»Kar se dogaja v Jugoslaviji, je nevredno človeka in Evrope«. Tako je naglasil papež Janez Pavel II. v zadnjem nedeljskem nagovoru na vernike, zbrane na Trgu sv. Petra v Rimu. Vse prizadete strani je pozval, naj spoštujejo sporazume o prekinitev ognja ter spore rešujejo s pogajanjem. Kmalu po njegovem govoru je prispela vest, da je general Kadrijevič sprejel predlog predsednika Tudjmana o novi prekinitvi ognja na Hrvaškem. Jugoslovanska vojska bi prenehala z napadi, če bi hrvaške oborožene sile »deblokirale« vojašnice, tako da bi te spet imele na razpolago vodo, električni kot, hrano in zdravila. Žal se je kmalu izkazalo, da se tudi ta sporazum ne spoštuje in da Hrvaška naglo stopa na pot »libanonizacije«. To pomeni, da posa-

mezne oborožene enote nastopajo povsem samostojno in ne poslušajo višjih ukazov. Ne glede na takšen razvoj dogodkov je bilo za danes (četrtek, 26. 9.) sklicano novo zasedanje konference v Haagu, o jugoslovanski krizi pa je začel razpravljati tudi Varnostni svet Združenih narodov.

Medtem se je notranjepolitični položaj na Hrvaškem začel nevarno zaostrovati; čedalje več političnih sil ostro kritizira politiko vlade in predsednika republike Tudjmana. Dejstvo je namreč, da je tretjina ozemlja republike pod nadzorstvom zvezne vojske oziroma upornikov in da se JA počasi, vendar nezadržno približuje črti Virovitica — Karlovac-Karlobag, se pravi severozahodni meji »Velike Srbije«.

RADIO TRST A

■ **NEDELJA**, 29. septembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder. Branko Hofman: »Ringo potepuh.« 1. del.; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Boris Kobal in Sergej Verč: »Satirični kabaret 1991.« 14. in zadnja oddaja (ponovitev); 16.00 Šport in glasba; 17.30 Dekliški zbor Glasbene matice iz Trsta; vodi Stojan Kuret; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **PONEDELJEK**, 30. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Moč tišine - 2. oddaja: Jacobus Gallus Carniolus; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni.« 1. del; 12.40 Cecilijanka 1990: mešani zbor Podgora vodi Mirko Špacapan; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Možiček Kopitjaček.« Piše Majda Mihačič; 15.00 Ko zgodovina zazveni (ponovitev); 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Jože Plečnik, slovenski svetovni arhitekt; 17.30 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **TOREK**, 1. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 To je življenje. Piše Sandor Tence; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni.« 2. del; 12.40 Cecilijanka 1990: moški zbor Skala iz Gabrij vodi Rozina Konjedic; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Dopisnice z najbližjega vzhoda; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **SREDA**, 2. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji (ponovitev); 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni.« 3. del; 12.00 Zdrava prehrana in gastronomija; 12.40 Cecilijanka 1990: mešani zbor Štandrež vodi Valentina Pavio; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Na goriškem valu (1. del); 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu (2. del); 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Jugoslavija po letu '45; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **ČETRTEK**, 3. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 »Vojna je obrt, kruta in egoistična.« Slovenski vojaki v 1. svetovni vojni. Piše Marta Verginella; 9.30 To je življenje. Piše Sandor Tence; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni.« 4. del; 11.45 Priljubljene melodije; 12.00 Skozi tančico molka; 12.40 Cecilijanka 1990: moški zbor Fantje izpod Grmade vodi Ivo Kralj; 12.50 Orkestralna glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Poslušali boste; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dvignjena zavesa; 15.00 Spomini Henrika Tume; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Četrtekova srečanja; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik; 19.20 Spored za naslednji dan.

■ **PETEK**, 4. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Halo, dober dan! Tu 362875; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni.« 5. del; 12.00 Prvine Sredozemlja pri primorskih pesnikih in pisateljih; 12.40 Cecilijanka 1990: mešani zbor Jože Srebrnič iz Deskel vodi Adela Jerončič; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Narodnozabavna glasba; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Kje je pristalo letalo?« Piše Vera Poljšak; 14.30 Od Milj do Devina; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kulturni dogodki; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **SOBOTA**, 5. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki (ponovitev); 9.30 Zdravniški nasveti; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni.« 6. del; 12.00 Rezija in Kanalska dolina; 12.40 Cecilijanka 1990: moški zbor Mirko Filej iz Gorice vodi Zdravko Klanjšček; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 16.00 Mi in glasba. Mladi izvajalci glasbene šole E. Komel iz Gorice; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Janez Povše: Slovenski obračun s samim seboj. 1. oddaja; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

»I giorni della Slovenia« (Dnevi Slovenije)

Prejšnji teden je bila v Trstu svečana predstavitev knjige, ki je izredno zanimiva, aktualna, napisana je v italijanščini in nosi naslov »I giorni della Slovenia« (»Dnevi Slovenije«), izdana pa je bila pri založbi »Edizioni E« iz Trsta v zelo velikem formatu. Na predstavitev je prišel tudi slovenski predsednik Kučan. O tem so veliko poročala druga javna občila, nas pa dosti bolj zanima vsebina, katero si na kratko oglejmo. Knjigo so uredniki zelo dobro uredili, saj je razdeljena na dva dela, ki sta si sicer različna, med seboj pa se odlično dopolnjujeta.

V prvem delu je zbranih veliko esejev raznih intelektualcev iz vse Evrope, ki so zelo lepo razvrščeni v logično celoto, ki nam jasno pokaže, kakšno je bilo vzdušje med vojno v Sloveniji med intelektualci širom Evrope, pesniki, pisatelji, profesorji in vidnejšimi časniki. Med eseje so uvrstili nekaj poezij Srečka Kosovela, Edvarda Kocbeka, Vittoria Serenija, Tomaža Šalamuna, Cirila Zlobca in Marka Pavčka, kar eseje in razmišljanja samo dopolnjuje in bogati.

Drugi del knjige pa je v italijanščino prevedena kronika dogodkov, ki je v Sloveniji izšla že v knjigi Cankarjeve založbe »Vojna za Slovenijo«. Ta del knjige je tudi bogato ilustriran s fotografijami, ki brez besed najbolj pričajo o tragiki vseh dogodkov med vojno v Sloveniji.

Med drobnimi razmišljanji, ki sem jih prebiral, me je najbolj zbudilo kratko in žalostno mnenje, ki ga je prispeval Peter Handke, ki slovenskih novih poti ne razume, jih sploh ne poskuša razumeti in to skuša tudi utemeljiti. Napisal sem, da je to žalostno, kar je namreč res, če pomislimo, da ima ta tudi na Slovenskem in v Italiji cenjeni avstrijski pisec v svoji rodovini mamo in stare starše slovenskega rodu. Gledano z druge strani pa ta isti Handke prispeva za knjigo še en članek, kateremu je dal naslov »Mondo muto« (Nemi svet) in je grozljiv, res dobesedno grozljiv, ker v njem pripoveduje, v kakšnem svetu je živel, ko je bil majhen. Najbrž samo koroški Slovenci s svojo melanholijo in otožnostjo lahko razumejo bolečino, ki jo prinese izguba materinega jezika. Članek je že izzval veliko polemik, gotovo tudi upravičeno užaljenost v Sloveniji, saj je bila prav Slovenija tista, ki je Handkeju pred leti v Vilenici dala največje slovensko mednarodno literarno priznanje.

Na tem mestu seveda ne moremo naštetih vseh avtorjev, ker jih je v zajetni knjigi kar precej, velja pa jih vsaj še nekaj naštetih. Ciril Zlobec piše o »Zgodovini in etiki nekega boja«, Jaša Zlobec je napisal razmišljanje, kateremu je dal naslov »Zakaj je moralo priti do konca Jugoslavije«, profesor Pirjevec je napisal »Zgodovinski prispevek«, med avtorji pa najdemo še Matjaža Kmecla, ki piše o Kočevskem Rogu, ki je tako globoko posegel s svojo okrutnostjo v zgodovino Slovencev. Carlo Sgorlon je v razmišljanju, katerega je naslovil »Pozdrav«, pozdravil z veseljem slovensko odločitev za samostojnost, Miran Košuta je svojemu članku dal naslov »Slovenska knjiga« in v njem zelo lepo predstavi enega naših največjih zakladov in slovensko veliko navezanost nanj, na domačo knjigo namreč. Pripravil je tudi krajšo bibliografijo italijanskih prevodov slovenskih avtorjev med leti 1970 in 1990.

Z delom »I giorni della Slovenia« (Dnevi Slovenije) smo dobili zelo dobro knjigo, ki bo italijanskemu bralcu na lep način prikazala bitko za slovensko samostojnost, ki seveda še zdaleč ni dobljena. Mislim, da je knjiga primerna za vse, ki jih usoda slovenskega naroda vsaj malo zanima. Lepo pa je, ko bereš in se zaveš, da imamo Slovenci po svetu tudi prijatelje, ki nas razumejo in vsaj moralno podpirajo. In v knjigi »Dnevi Slovenije« jih najdemo veliko, to pa lahko samo lajša razočaranje, ki nas prevzema, ko gledamo na politični Zahod, ki noče in noče razumeti dejstva, da ima vsak narod pravico do svojega življenja, enak med enakimi, ali bolje rečeno: vsaj moralo bi biti tako.

Jurij Paljč

Italijanske politične stranke se že pripravljajo na državno-zborske volitve, ki bodo v prvi polovici prihodnjega leta, ko bo obema zakonodajnim zbornicama potekel redni petletni mandat. Zelo aktivni so zlasti socialisti in bivši komunisti, saj bi oboji, kot je razumljivo, odvezli glasove zlasti Kršč. demokraciji, ki je že desetletja najmočnejša politična sila v državi. Pred dnevi je dvignil nekaj prahu predsednik italijanske škofovske konference Ruini, ki se je zavzel za enotnost katoličanov na političnem področju, češ da morejo le na ta način katoličani učinkovito uveljavljati v politiki načela, ki so v skladu s krščanstvom. Proti temu je dvignil svoj glas socialistični prvak Craxi, izvajanja pa je grajal tudi predsednik republike Cossiga.

Predstavitve bo v soboto, 28. t.m., v Devinu

B. Brezigar o publikaciji v zvezi z deželnim zakonom štev. 46

Deželni svetovalec Bojan Brezigar je kot predsednik komisije za kulturo in seveda predvsem kot predstavnik slovenske narodnostne skupnosti v Italiji pobliže spremljal »rojstvo« deželnega zakona štev. 46, ki določa denarne prispevke za »kulturo in umetniško dejavnost slovenske manjšine v Furlaniji Julijski krajini«. Zakon je bil objavljen v Deželnem uradnem listu 6. septembra 1991.

Kljub obilici dela, ki ga ima kot politik in upravitelj, je Bojan Brezigar našel čas, da je zbral vse pomembno gradivo v zvezi s tem zakonom, ga uredil in pripravil za tisk. Nastala je tako zanimiva in pomembna knjiga z naslovom »Deželni zakon o prispevkih za naše kulturne ustanove«, ki je silno dragocena zlasti za vse tiste naše ljudi, ki imajo vodilna mesta v naših kulturno-prosvetnih in drugih organizacijah.

Bojan Brezigar.

Bi za naše bralce omenili kako posebno zanimivo podrobnost o »rojstvu« te knjige?

Predvsem je treba poudariti, da gre za eno izmed publikacij, s katerimi Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček zapolnjuje vrzel, ki jo že dolga leta občutimo; medtem ko namreč razpolagamo s precej bogato strokovno literaturo na akademski bazi, nam primanjkuje priročnikov, torej predvsem uporabnih publikacij za politične predstavnike, za društva in za organizacije o aktualnih temah, ki zadevajo našo manjšino. Tako je skupina članov krožka Šček začela letos izdajati zbirko priročnikov: prvi je bil namenjen problematiki manjšin v občinskih statutih, drugi je vseboval prevod zakona za reformo krajevnih uprav, tretji, ki bo izšel v teh dneh, zadeva novi deželni zakon o prispevkih za kulturno dejavnost. Gre tudi tokrat za zajetno delo, s katerim smo hoteli obrazložiti, kako je do tega zakona prišlo, posredovati organizacijam uporabna navodila, obenem pa objaviti tudi uradno dokumentacijo in seveda prevod zakona. Publikacija je bila pripravljena v zelo kratkem času in zato nedvomno vsebuje marsikatero pomanjkljivost, verjetno pa se je vrnil tudi kak tiskarski škrat, vendar smo želeli, da bi izšla pred zapadlostjo roka za vlaganje prošnje, ki za letošnje leto zapade nepreklicno 7. oktobra.

Priprave na ta zakon so potekale v času, ki je bil zares izjemen

v zgodovini slovenskega naroda. Se strinjate?

Seveda se strinjam; še več, dejal bi, da je dramatičnost dogajanj v Sloveniji pozitivno vplivala na odobritev tega zakona, saj ni bilo ne volje ne časa za prazno politično taktiziranje, zaradi katerega sicer zamujamo ogromno časa.

Kot smo slišali, je imel pri tem zakonu zelo pomembno, menda odločilo besedo predsednik deželne vlade Biasutti. Kaj bi o tem povedali?

Predsednik Biasutti ima nedvomno velike zasluge, da je bil ta zakon odobren. Zastavil je namreč svojo avtoriteto že s tem, da je sam nastopil v komisiji in v zbornici ter ni poveril te naloge odborniku za kulturo. S svojo avtoriteto in svojim ugledom je postopek bistveno pospešil, poleg tega pa je utišal tiste deželne svetovalce vladne večine, ki so hoteli zakon zavirati.

V čem je po vašem globlji pomen tega zakona, razen seveda njegove materialne vsebine?

Rekel bi, da je globlji politični pomen tega zakona predvsem v dejstvu, da vsebuje implicitno priznanje Slovencev v Beneški Sloveniji s tem, da nakazuje sredstva za dvojezični šolski center v Špetru Slovenov. Sicer pa ne gre podcenjevati dejstva, da vendarle s tem zakonom manjšina prejme 7 milijard lir letno; dežela bo namreč od 8 milijard odštela približno milijardo, ki jo je doslej namenjala slovenskim institucijam; to pa pomeni, da sedaj slovenske kulturne ustanove svobodneje zadihajo, saj imajo zajamčena sredstva za svoje delovanje. Končno pa ta zakon predstavlja obvezo za italijansko državo, ki bo pač morala poskrbeti, da ta sredstva ne bodo samo triletna, ampak jih bo država morala zagotoviti tudi v bodoče.

Ali imate na vidiku še kako knjižno pobudo?

Mislím, da bo krožek Šček nadaljeval s to svojo dejavnostjo. Po moji oceni bi morali sedaj pripraviti predvsem nekaj osnovnega gradiva o pravicah, ki jih uživamo, oziroma o pravicah, ki jih še ne uživamo. Glede na dejstvo, da se tudi na mednarodnem prizorišču pojavljajo čedalje glasnej-

še zahteve v zvezi s problematiko italijanske manjšine v Istri sem mnenja, da bi morali tudi Slovenci v Italiji povedati, da so naša številna vprašanja nerešena. To pa bomo lahko naredili le, če bo gradivo zbrano in bomo imeli na razpolago vso potrebno dokumentacijo. Mislim pa, da bi se s tem morale ukvarjati nekatere naše ustanove, kot na primer Slovenski raziskovalni inštitut, ki bi moral manjšini, njenim institucijam in organizacijam ter tudi slovenskim politikom nuditi vso potrebno oporo pri tem delu. To funkcijo inštituta žal že precej let pogrešamo in zato je vskočil krožek Šček, ki pa seveda ni profesionalna institucija in to delo opravlja na prostovoljni bazi. Tudi o teh vprašanjih bi se morali znotraj manjšine dogovoriti.

Kdaj in kje bo knjiga predstavljena javnosti?

Knjigo bomo predstavili v soboto, 28. t.m., ob 17.30 v Devinu.

Meridianu za klobuk

mednarodno oporo. Seveda, sedaj ko ni več strašila slovanskega komunizma od Triglava do Vladivostoka, si je pač treba izmisliti novo strašilo.

Meridianu bi svetovali, naj se spomni, da je treba najprej pometati pred lastnim pragom. Naj ga pri tem spomnimo na pregovor iz latinske dvatisočletne kulture, na katero se naš večinski narod tako rad sklicuje: PACTA SUNT SERVANDA. Ali po naše: Sporazume je treba spoštovati!

To pomeni, cenjeni gospod Patichio, da mora italijanska država najprej spoštovati svojo lastno ustavo in mednarodne dogovore, ki jih je podpisala, pa tudi zakone, ki jih je že izglasovala. Recimo tistega o slovenskem televizijskem programu. Ob koncu pa še nekaj k nasvetu, ki nam ga daje glede blagrovanja naše usode. Take nasvete smo vajeni dobivati od tistih, ki se podpisujejo s trobarvno plamenico.

Odmevi na krizo v Jugoslaviji

je svobodno voljo vseh, posebej manjšin.

Jugoslovanska federacija, taka, kot je nastala leta 1918 na rimskem Kapitolu, je prenehala obstajati pod streli državljanske vojne, ki je pometla kar s petimi evropskimi posredovanji. In to je po mnenju lorda Carringtona najhuj-

ne države še z nacional-komunistično identiteto. Pri tem tudi ošvrkne Nizozemsko (njen zunanji minister je sedaj predsedujoči EGS), ki da zaradi zgodovinskih in zemljepisnih razdalj ne more pravilno zaobjeti problema.

Ob koncu svojega razmišljanja senator Spadolini vzame v pretres stališča posameznih držav EGS do jugoslovanskega problema. Omenja še Dalmacijo in njene probleme, ki pa ne sme postati predmet nacionalističnih pozivov. Za zaključek omenja še utrinek iz leta 1919, ko je Trumbić, hrvaški delegat na konferenci v Versaju za novo državo predlagal ime »Dalmatia« namesto SHS. In še dobesedni zaključni stavki: »Dalmacija, ki ne bo prinesla sreče italijanskemu nacionalizmu, bi lahko prinesla srečo hrvaški skupnosti. Majhen del velike evropske drame, ki je ne moremo zapustiti nikomur, ker se v Evropi vse veže (tout se tient)«.

Vsekakor zanimiva razmišljanja sodobnega italijanskega zgodovinarja in politika, ki skuša razumeti in interpretirati sedanji kaos na Balkanu. Kaos, ki lahko povzroči pravi pretres za vso Evropo. Značilen je tudi poudarek na Mazzinijevem duhu (ki je vzor sedanji republikanski stranki), saj je ta protagonist italijanskega Risorgimenta v svojih »Slovanskih pismih« (Lettere slave) že v prejšnjem stoletju prerokoval prijateljstvo in sožitje med Italijani in Slovani ob Jadranu.

Deželna svetovalska skupina Slovenske skupnosti vabi na srečanje o novem deželnem zakonu o prispevkih za slovenske kulturne ustanove, ki bo V SOBOTO, 28. t.m., OB 17.30 v prostorih pevskih zborov »Fantje izpod Grmade« in dekliškega zbora »Devin« v Devinu ob otroškem vrtcu.

Na srečanju bo deželni svetovalec Bojan Brezigar na razpolago za vsa pojasnila v zvezi z vsebino zakona.

Ob tej priložnosti bo predstavitve brošure z vsem gradivom o novem zakonu in ustrezno obrazložitvijo, ki jo je izdal Krožek za družbena vprašanja »Virgil Šček« iz Trsta.

ša evropska državljanska vojna v tem stoletju. Nadalje — komentira Spadolini — moramo sedaj na pot iskanja nove federalne pogodbe (po vzorcu Sovjetske zveze) za zvezo suverenih držav. In če je Evropa — v svoji neodločnosti in medsebojnih rivalnostih naredila kako napako, je ta v tem, da v bistvu ni znala ustaviti Srbije, edi-

Dr. Zvone Štrubelj, novi župnik na Opčinah »Prišel sem z dobro voljo in zavihanimi rokavi«

Dr. Zvone Štrubelj, novi župnik na Opčinah, med mašo v dolinski cerkvi.

V nedeljo, 15. t.m., se je svojim vernikom v openski cerkvi predstavil novi župnik dr. Zvone Štrubelj, ki je nadomestil doseďanjega dušnega pastirja Viljela Žerjala. Dr. Štrubelj je osem mesecev služboval v Dolini, kjer so se verniki težko ločili od njega.

Novi župnik na Opčinah je star 36 let, doma pa je iz Ribniške doline, točneje iz Dobrih polij pri Rašici (rojstni kraj Primoža Trubarja - op. ur.). V Ljubljani je študiral filozofijo, nato teologijo v Turinu, magisterij je opravil v Rimu, za svojo doktorsko nalogo pa je dalj časa bival tudi v Franciji. Po opravljenih študijih je bil najprej vzgojitelj v malem semenišču v Ljubljani, nato animator za mladino v okviru Salezijanske slovenske inšpektorije v Sloveniji, dve leti je bil kaplan v Ankaranu, nato pa so ga poklicali v Dolino, od koder so ga pred dnevi premestili na Opčine. Dr. Štrubelj tudi občasno predava na teološki fakulteti in fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani.

Predvsem je pomembno dejstvo, da bo župnija na Opčinah ostala slovenska, italijansko govoreči prebivalci pa bodo še dalje imeli svojega kaplana. Tržaški škof je župnijo Opčine predal salezijancem, katerim je zaupano vse pastoralno področje Opčin, Trebč in Repentabra. Za ta teritorij naj bi Marijanišče oz. Finžgarjev dom na Opčinah postalo pomembno središče predvsem za mladino.

»V Dolini sem se zelo dobro počutil,« je povedal dr. Štrubelj »in verniki so me izredno lepo sprejeli. V osmih mesecih, ki sem jih preživel tam, mi je že uspelo vzpostaviti povezavo tako z otroki, kot z doraščajočo mladino in tudi odraslimi verniki. V Dolini je v tem času zaživel tudi mladinski krožek.«

»Verniki v Dolini so prav tako kot na Opčinah protestirali zaradi moje premestitve in so zbrali tudi veliko podpisov. Znašel sem se torej med dvema kriznima žariščema. Vendar se zaradi tega nisem hotel obremenjevati z nobenimi predsodki — na Opčine sem prišel z dobro voljo in zavihanimi rokavi... Na tem mestu ne želim podirati ničesar, kar je bilo narejenega doslej,« je še dejal dr. Štrubelj. »Želim pa na svoj način podpirati vse, kar je bilo storjenega za rast verskega občestva in slovenske narodne zavesti. Vedno sem imel občutek, da kot Trubarjev rojak poizkušam čutiti po žilah Slovencev pristno slovensko kri v besedi, pesmi in doživljanju.«

* * *

Predsednik vlade Andreotti se je vrnil z obiska na Kitajskem in v Sovjetski zvezi. V Moskvi se je srečal s predsednikom Gorbačovom, ki mu je potrdil pomoč Italije pri nadaljnjem izvajanju perestrojke.

ŠD Sokol svečano proslavil 25-letnico obstoja

Pri devinsko-nabrežinskih športnih delavcih je vse letošnje leto potekalo v znamenju neke velike prazničnosti, nekega novega navdušenja in optimizma: ŠD Sokol se je namreč prebilo do okrogle obletnice svojega obstoja, do četrtsotletne prisotnosti in zasidranosti v tkivu slovenske narodnostne komponente, ki je svoje korenine pognala na mogoče najlepšem koščku slovenske zemlje, tam, kjer se kraška skala sooča s šumenjem morskih valov. Zelo težko bi bilo na tem mestu poskušati posredovati nek detajlni prerez vsega, kar se je v vseh teh petindvajsetih letih v okviru društva dogajalo: gre namreč za izredno dolg filmski trak, na katerem so neizbrisno vtisnjeni fotogrami vseh svetlih, a tudi temnih trenutkov iz zgodovine društva.

Lahko bi razgrnili pred sabo nepregledno vrsto listin, fotografij, časopisnih odrezkov, pričevalcev rasti in razvoja telesne kulture na tem obronku naše zemlje. A že se nam v mislih zavrti nov film: galerija obrazov ljudi, ki so iz nič začeli ustvarjati nekaj, kar naj bi slovenski mladini dajalo varno zatočišče pred čedalje mogočnejšim pluskanjem italijanskega vala in s tem nevarnosti asimilacijskega pritiska.

Ko so ob velikem entuziazmu — pred petindvajsetimi leti — takratni navdušenci, pravi telesno-kulturni pionirji, brez vsake specifične strokovnosti zaorali v njivo športa, prav gotovo niso slutili, da bo prav ta aktivnost zajela tako široke razsežnosti, da bo prav šport tisti, ki bo našo mladino prežl z novim občutkom sa-

▶▶▶ 6

Posnetek s slovesnosti ob 25. obletnici ŠD »Sokol«. Pred mikrofonom je predsednik društva Pavel Vidoni, za njim pa (z leve) predsednik Zveze slovenskih športnih društev Jurij Kufersin, predsednik Deželne odbojarske zveze Domenico Jacolino, župan devinsko-nabrežinske občine Vittorino Caldi in podžupan Martin Breclj. (foto M. Magajna)

Pokrajinski svet Ssk o krajevnem političnem položaju

Pokrajinski svet Slovenske skupnosti v Trstu je na svoji zadnji seji pred dnevi obravnaval krajevni politični položaj v zvezi z oblikovanjem statutov v tržaških upravah ter razpravljal o organizacijskih vprašanjih. Znano je namreč, da so tržaške italijanske stranke, ki upravljajo tržaško občino in pokrajino, zelo nenaklonjene upoštevanju prisotnosti slovenske manjšine v statutu občine Trst in tržaške pokrajine, ki jih morata ti dve ustanovi odobriti do 17. oktobra. Takšno negativno stališče je še toliko bolj nerazumljivo in protislovno spričo podpore, ki jo iste stranke izkazujejo italijanski manjšini v Istri za njeno večjo zaščito. Prav ta manjšina je namreč že sedaj stvarno upoštevana v statutih občin Koper, Izola in Piran, zlasti še pravica do javne rabe italijanskega jezika in dvojezičnih napisov. Zato bo

Ssk vztrajala, da se podobno upoštevajo v statutih tudi temeljne pravice pripadnikov slovenske manjšine na Tržaškem.

V razpravo o tej problematiki in drugih vprašanjih so posegli številni člani sveta, ki so poudarili zlasti nujno potrebo, da se tudi slovenska manjšina vključi v zadevna dogajanja na državni in mednarodni ravni. Nekateri člani sveta so se tudi zanimali, kdo stoji za novo organizacijo SPGS. S tem v zvezi je pokrajinski svet soglasno ugotovil, da pisanje biltena Klic Primorske in njegovega odgovornega urednika Borisa Gombiča ne odraža stališč organov stranke Slovenske skupnosti.

Glede organizacijskih vprašanj se je svet seznanil s pripravami za kongrese posameznih sekcij in pokrajinskega kongresa samega.

Umrl je dr. Matej Poštovan

V nedeljo, 22. t.m., je v tržaški bolnišnici umrl slovenski časnikar in politični delavec dr. Matej Poštovan. Star je bil 79 let. Pred 14 leti je bil upokojen kot časnikar, potem ko je skoraj vse svoje življenje posvetil temu poklicu. Še kot mlad pravnik se je zaposlil v uredništvu dnevnika Slovenec v Ljubljani, leta 1945 je nastopil službo v zavezniškem tiskovnem uradu v Trstu, nato je bil do leta 1972 urednik slovenskih poročil tržaškega radia, od tega leta do upokojitve leta 1977 pa je vodil programski oddelek istega radia. Preden se je odločil za časnikarski poklic, je bil nekaj časa v kabinetu tedanjega predsednika jugoslovanskega senata dr. Antona Korošca, o čemer je zanimivo pripovedoval Ivu Jevnikarju, svojemu mlajšemu

Dr. Matej Poštovan.

kolegu, ki je njegova izvajanja objavil v nekaj nadaljevanjih v Mladiki.

V Trstu, kamor je bil prispel po vojni vihuri in revoluciji iz Ljubljane, se je vključil v politično delo slovenskih demokratov, zlasti katoličanov. Bil je tako med ustanovitelji Slovenske katoliške skupnosti, ki je skupno s SDZ, SKSZ in neodvisnimi predstavljala slovenski nekomunistični demokratični blok na Tržaškem. Tik pred občinskimi volitvami leta 1962 v Trstu je med omenjenimi skupinami prišlo do tesnejšega sodelovanja, tako da so skupno nastopile na volitvah, kar je tudi bilo uvod v nastanek Slovenske skupnosti. Dr. Poštovan je bil tedaj eden vodilnih političnih dejavnikov in odločen zagovornik politike skupnih nastopov, pri čemer je tudi bistveno sodeloval pri oblikovanju temeljnega programa Slovenske skupnosti.

Kdor ga je поблиže poznal, ta ve, da se je rajnik povsem vživel v tukajšnjo slovensko stvarnost,

NAŠA DRUŠTVA

Društvo Slovencev miljske občine

Leta 1975 je v Miljah začelo Društvo Slovencev miljske občine, ki povezuje rojake v tem skrajnem predelu tržaške pokrajine. Društvo je dejansko dedič vseh ostalih podobnih slovenskih organizacij, ki so bile pred dokončno razmejitev leta '54 na tem območju. Dve desetletji je nato samo občasno delovalo domače društvo pri Korošcih (Sv. Barbara), a je kmalu začelo hirati. Poimenovano je bilo po Božidarju Kolariču, ki je »izginil« v Rižarni.

»V tistih letih smo pač delali, kolikor smo mogli, saj smo bili vsi preobremenjeni, pravi Kilijan Ferluga, ki je bil tedaj učitelj pri Korošcih in je obenem eden glavnih pobudnikov za ustanovitev novega društva. »Organizirali smo občasne prireditve, gostovanja, za slovenski Radio Trst A smo pripravili tudi oddajo z naslovom »Pod farnim zvonom Sv. Barbare«, priredili smo nekaj družabnih srečanj in zbrali tudi precej knjig za društveno knjižnico. Nato sem nastopil službo v Dolini in kulturna dejavnost je dejansko zamrla. Na srečo je kmalu prišlo v Milje nekaj ljudi, ki so bili takoj pripravljene obuditi društvo k življenju.«

Ustanovni občni zbor Društva Slovencev miljske občine je bil v občinski sejni dvorani. Za predsednika je bil izvoljen Kilijan Ferluga, ki je vodil društvo celih 15 let. Člani so začeli takoj delovati in so že nekaj mesecev po ustanovitvi priredili veselico in nekaj drugih kulturno-družabnih srečanj. Prvi korak je bil tako storjen in društvo je kmalu postalo pravi vezni člen med tamkajšnjimi Slovenci. Ob koncu leta 1977 so člani odbora ustanovili tudi mešani pevski zbor »Jadran«, ki je že čez nekaj mesecev prvič nastopil na Prešernovi proslavi v društvenih prostorih. Zbor obstaja še danes, čeprav je pevec, kot je z obžalovanjem povedal Kilijan Ferluga, vedno manj. Predvsem je težko pridobiti mlade člane. Zbor »Jadran« je vsekakor v teh letih veliko nastopal na vseh prireditvah domačega društva, na proslavah, na slavnostih miljske občinske uprave, v preteklosti pa je pel tudi na »Primorski poje« in reviji Zveze cerkvenih pevskih zborov.

O samem Društvu Slovencev miljske občine je treba povedati, da od svojega nastanka dalje precej redno prireja razna kulturno-družabna srečanja in predavanja. Nekaj let so člani društva organizirali tudi tečaj slovenščine za italijanske prebivalce, pa tudi tečaje šivanja in krojenja, likovni te-

Mešani pevski zbor »Jadran« med nastopom ob 10-letnici svojega nastanka.

čaj in še marsikaj drugega. Odborniki so se vsa ta leta trudili, da bi pritegnili tudi mlajše člane naše skupnosti. »Na žalost nam to ni uspelo v zadovoljivi meri. Eden glavnih vzrokov za to je tudi dejstvo, da je večina mladih zaposlena izven miljske občine,« je dejal Kilijan Ferluga.

Društvu Slovencev miljske občine gre tudi zasluga za odprtje slovenskega šolskega centra v Miljah (v Ul. D'Annunzio, kjer ima danes sedež tudi samo društvo). Poslopje je najela občina. Najprej so se v nove prostore »vselili« predšolski otroci, nato pa še osnovnošolski, ki prej niso imeli za razpolago svoje šole, pač pa so morali nekaj razredov obiskovati v Žavljah, ostale pa pri Korošcih. Še preden je bila stavba dograjena, so se že pojavile težave, saj so hoteli nekateri italijanski občani »začasno« odpreti v tej stavbi italijanski vrtec. Prišlo je do prerekanj in končno so morali Slovenci v Miljah leta '79 zasesti poslopje, da bi uveljavili svoje pravice. Občinska uprava je naposled urenila zadevo in slovenski otroci so končno dobili svoj center.

Treba je še povedati, da je Društvo Slovencev miljske občine pred nekaj leti ustanovilo gospodarsko zadrugo, ki je odkupila poslopje v Miljah. Mržnja do Slo-

poslopje v Miljah. Mržnja do Slovencev pa je verjetno botrovala temu, da so »neznanci« pred poldrugim letom podtaknili požar in hudo poškodovali hišo.

Ob koncu naj omenimo, da društvo iz Milj že 10. leto prireja stalni raziskovalni natečaj za slovenske učence in dijake z naslovom: »Spoznajmo svoj kraj in njegovo preteklost«. Male avtorje najboljših raziskav nagradi društvo na zaključni slovesnosti. »Na žalost so se v današnjem času ljudje razkropili in se bolj malo srečujejo,« je zaključil Kilijan Ferluga. Želel bi, da bi nas vse to, kar nas je nekoč vezalo, tudi danes povezovalo. Najhujši problem pa je za naše društvo pomanjkanje mladine. Trudimo se, da bi vzbudili tudi njihovo pozornost. Samo tako bomo lahko našemu društvu zagotovili bodočnost.«

(hj)

* * *

Štiriindvajset abiturientov, ki so se vsako drugo soboto zbirali v slovenski šoli v Buenos Airesu, je zaključilo maturantski izlet po Sloveniji, domovini svojih staršev in dedov. Pred vrnitvijo v Argentino so opravili obisk v Gorici in Trstu. V Finžgarjevem domu na Opčinah so se srečali s svojimi vrstniki na Tržaškem.

Slovenska skupnost na Tržaškem se hvaležno klanja spominu

dr. Mateja Poštovana

ki je umrl v Trstu v nedeljo, 22. t.m., v starosti 79 let. Bil je eden njenih ustanoviteljev in njen večkratni politični tajnik. Ob uri slovesa mu izrekamo veliko hvaležnost za opravljeno delo.

Pokrajinski svet Ssk

Trst, 26.9.1991

10. ciklus koncertov na Repentabru

V nedeljo, 22. septembra, je bil na sporedu drugi koncert iz ciklusa Repentabor, ki ga že 10. leto prireja »Gallus Consort« v sodelovanju s slovensko radijsko postajo Radio Trst A in tržaško pokrajino. Ciklus se je pričel 15. septembra z nastopom skladatelja Primoža Ramovša, preteklo nedeljo je v cerkvi na Repentabru igral »Gallus Consort«, ki je med obredom izvedel Gallusovo mašo, to nedeljo pa bodo na sporedu Mozartovi kvarteti za flavto in godala. Ciklus se bo zaključil 6. oktobra z Vivaldijevim delom »Il pastor fido«. (foto M. Magajna)

ŠD Sokol svečano...

mozavesti in ponosa. Pa saj verjetno takrat niti časa niso imeli, da bi o vsem tem razmišljali: dela je bilo ogromno, tradicijo je bilo treba šele ustvarjati in to na novo!

Ko se danes obračamo nazaj, smo lahko upravičeno ponosni. Že sama izbira imena društva je vsem nalagala huda bremena, saj vsakodnevno sklicevanje na tradicije in vsebinska načela sokolskih gibanj, ni nikakor enostavna stvar.

In vendar: ko se danes obračamo nazaj, lahko z upravičenim ponosom ugotovimo, da so bila prav ta načela posrečena in bistveno vodilo vseh, ki so v letih stopali za krmilo društva in ga peljali skozi vse življenjske čeri do današnje razvejane realnosti.

Utrjevanje slovenstva, iskanje dialoga z vsemi komponentami naše zamejske športne realnosti, razdajanje vseh svojih moči za to, da se društvena dejavnost preljuje v vsako hišo in vsakega občana devinsko-nabrežinske občine, to so bila življenjska načela ŠD Sokol, katerim se ni nikdar izneveril.

S priredbo treh odmevnih turnirjev v balinanju, košarki in ženski odbojki, ob mednarodni udeležbi, so proslave jubileja dosegle svoj višek. Vsakdo je lahko spoznal, da je zabeležen jubilej le etapa, da bodo današnji odborniki v hipu vrgli iz sebe praznično obleko, si takoj nadeli delavno in še z večjim zanosom prišli za delo in prešli k uresničevanju novih, svežih, ambicioznih programov.

In prav to je tudi naše voščilo: še na mnoga leta, Sokol!

Ivan Peterlin

SPLOŠNA OPREMA

Kovsič

- SERIJSKO POHIŠTVO
- POHIŠTVO PO MERI
- PREUREDITVE

PRODAJALNA
TRST - UL. S. CILINO 38
TEL. 040-54390

Umrl je dr. M. Poštovan

čepprav je mladostna in tudi nekaj zrelih let preživel v drugem okolju. Dr. Poštovan je bil odličen predavatelj, vsekakor prijeten sobesednik. Škoda, da se je v zadnjem desetletju zaradi boleznih čedalje bolj umikal iz javnega življenja.

Prijatelji iz Slovenske skupnosti so njegov spomin počastili na žalni seji v torek, 24. t.m. Spregovorili so predsednik pokrajinskega sveta dr. Harej, časnikar Saša Rudolf in dr. Drago Štoka ter škofov vikar dr. Škerlj. Pogreb je bil v sredo na tržaškem pokopališču. Naj mu sveti večna luč, mi pa ga bomo ohranili v blagem spominu.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Dve reviji v tujih jezikih, zanimivi za slovensko stvarnost

V Vidmu že dolga leta izhaja revija furlanskih avtonomistov in gojiteljev domače omike in kulture *La patrie dal Friül*. Pred meseci jo je nova skupina sodelavcev povsem prenovila in posodobila ter ji dala prikupno grafično podobo. Mesečnik izhaja dosledno in samo v furlanščini. Izjemo v zadnjih dveh številkah pa predstavlja le esej Faustina Nazzija o Dobi fašizma in njegovem vplivu na versko življenje v slovenski Benečiji. Razprava v nadaljevanjih je namreč objavljena tako v knjižni slovenščini (pa čeprav s številnimi tiskarskimi in drugimi napakami) kot v furlanščini. V številkah za avgust in september avtor obravnava gonjo videmskega prefekta Motte leta 1931 proti slovenskim duhovnikom in stališče takratnega nadškofa Nogare, ki po svoje dokazuje zavednost, a tudi lojalnost slovenskih duhovnikov, navezanost na slovensko besedo in običaje. Nadškof pa v bistvu sprejema, le z drugačno taktiko, asimilatorske težnje.

Pozornost do slovenske stvarnosti pa je v reviji opazna tudi drugače. Že naslovnica prinaša fotografski posnetek manifestacije, ki je bila prirejena iz solidarnosti do Slovenije na goriškem Travniku med junijsko-julijsko vojno. O slovenski in hrvaški neodvisnosti piše v uvodniku glavni urednik Federico Dai Ros, uradno

Federico Rossi, ki je deželni svetovalec zelenih in eden pobudnikov zasebne videmske radijske postaje v furlanščini *Onde Furlane*.

Ostala vsebina je politična in kulturna. Eden izmed naslovov se glasi: *Mittelfest brez novosti in brez Furlanije*.

Druga revija, na katero bi radi opozorili, je razkošni baroni mesečnik *Slovenian business report*, po naše bi lahko rekli *Slovenski gospodarski poročevalec*. Izdaja ga v angleščini *Gospodarski vestnik*, ki ga tako dodaja svojima že utečenima publikacijama *Gospodarski vestnik*, ki izhaja tedensko, in *Manager*, ki s podnaslovom »revija za podjetnike« izhaja mesečno.

Prva številka je izšla septembra na 52 straneh. Glavni urednik *Slovenian business report* je Dušan Snaj. V svojem predstavitvenem uvodniku zaneseno govori o novi Sloveniji, ki se želi predstaviti mednarodnemu poslovnemu svetu, o najmlajši evropski državi, ki želi biti drugačna od tega, kakršna je bila pred proglasitvijo neodvisnosti in desetdnevno vojno, kot je bila že drugačna nekoč, pred začetkom svoje »jugoslovanske pustolovščine«.

Na prvi strani pa je pozdravna poslanica zunanjega ministra Dimitrija Rupla. Vsa prva številka je nekako uglasena na temo kvalitete v poslovanju in proizvodnji.

Nova knjiga o Svetih Višarjah

O eni najbolj priljubljenih Marijinih božjepotnih svetišč obstaja že obsežna literatura, ki zajema zgodovinske in duhovne elemente znamenite cerkvice v višinah nad Kanalsko dolino. Pred kratkim se je pojavila še ena publikacija, po obsegu verjetno ena najzajetnejših, kar jih poznamo. Izšla je pri založbi Dom, ki ima svoj sedež v Čedadu, njen avtor pa je Mario Garjup, župnik v Ukvah ter znani slovenski prosvetni delavec med Slovenci pod Svetimi Višarjami. Njegova knjiga, ki šteje kar 500 strani, zajema zelo pestre vidike iz vsega, kar je v zvezi s preteklostjo svetišča ter človeškega dogajanja okoli njega. Garjupova knjiga se začneja z geografskim opisom Svetih Višarij in njihove širše okolice, pri tem pa navaja avtor številna stara slovenska ledinska imena, to pa je prava poslastica za ljubitelje teh pomnikov naše dolge prisotnosti v tistih krajih.

Nadaljnje obsežno poglavje je posvečeno začetkom višarske legende in zgodovini svetišča ter vseh njegovih vidnih sestavin, od zvonika pa do notranjih poslikav, ki jih je kot zadnji na začetku šestdesetih let opravil Tone Kralj. Obsežni del knjige pa ima značaj kronike, ki sega najprej v starejšo

zgodovino, potem pa se za novejšo čase spusti tudi v take podrobnosti, kot so na primer sezname številnih množičnih romanj iz sosednjih dežel ter še posebej iz Slovenije. V knjigi je tudi ogromno imen: navedene so številne znamenite osebnosti, ki so kdaj obiskale Svete Višarje; po abecednem redu so navedeni tudi vsi duhovniki, ki so kdaj maševali v Marijinem svetišču. V tem obširnem seznamu bo takorekoč vsak slovenski bralec našel vsaj kako znano ime. Mario Garjup pa opisuje tudi slikovite drobne dogodke in stiske vsakdanjih ljudi, ki so imeli kdaj kaj več stika z življenjem male skupnosti ob višarski cerkvi. Avtor pri tem zaide v bližino meje z anekdotiko in prijazno indiskretnostjo.

Knjiga o Svetih Višarjah je potemtakem nekoliko heterogena, vendar ima bralec občutek, da je avtor imel tak pristop zavestno, mogoče z namenom, da bi pridobila na pestrosti. Tako se giblje med raziskovalcem in kronistom, branje pa je zanimivo, polno podatkov, ki bodo za marsikoga novost. Knjiga je opremljena s številnimi fotografijami ljudi, objektov in dokumentov. Prijazen uvod ji je napisal videmski nadškof msgr. Battisti.

SODOBNO KMETIJSTVO

Smokve - dobre možnosti za to sadje

Smokve ali fige, kot jim pravimo povsod na Primorskem, so gotovo med najbolj okusnimi sadeži poletnega in jesenskega časa. Naši ljudje so navadno sadili fige na robovih njiv ali vinogradov, ob kakem zidu ali v kotu na vrtu. Drevo, ki se je navadno razraslo v grm, je bilo istočasno za senco in za priljubljeno hrano. Kos kruha in fige, to je bila malica za generacije in generacije naših ljudi; otrok, ko so pasli, ženski, ko so delale na polju, a tudi možkih. Prav zato smo lahko še do nedavnega na robovih vsake njive videli tudi figo.

Poznamo več vrst tega sadja. Na splošno jih delimo v belice in črnice, cenjene pa so tudi t.i. »flažanke«, sicer jih uvrščamo k belicam, čeprav rodijo precej velike, zelenkaste sadeže, ob ugodnih pogojih pa dajejo dvakratni sadež, saj dozoriyo tudi t.i. »cvetonce«. Pri nas poznamo veliko podvrst teh dveh rodov, čeprav se je število rodnih dreves ali bolje grmov v zadnjih dveh desetletjih vsaj pri nas drastično zmanjšalo. Šele v zadnjih letih, ko se tudi v Trstu več povpraševanje po sve-

žih figah, smo opazili, posebno v Bregu in na Kolonkovcu, nekaj novih nasadov, največji je verjetno v Dolini.

Govorimo o figi kot sadju, a z botaničnega vidika ta izraz ni točen. To, kar zaužijemo, ni namreč pravi sadež, saj zaužijemo neplojene plodove, v kolikor pri domači smokvi (*Ficus carica-domestica*) poznamo zgolj ženske cvetove, ki se partenokarpno razvijajo, se pravi, da dosežejo zrelost brez poprejšnje oploditve in so torej brez semen. To je pa pomembno, ker zagotavlja, da figa vsako leto obrodi svoj sladki plod, tudi če raste kot posamezno drevo.

Navadno so lesni brsti na koncu vejic, rodni brsti pa poženejo za listi na enoletnem lesu, oziroma na letošnjem lesu.

Prav zaradi tega poznamo enorodne ali dvakratodne vrste fig. Tako imenovane »cvetonce« namreč poženejo iz rodnih brstov na lanskem lesu, zato dozoriyo v naših krajih konec julija, prave fige pa so nekoliko poznejše, saj poženejo na rodni brstih letošnje vejice. Od posamezne sorte je

odvisno, kdaj dozoriyo, na zrelost vpliva tudi vreme. Ob ugodnih vremenskih pogojih in če imamo zasajenih več vrst fig, lahko to sadje zauživamo vse od avgusta do oktobra.

Le v redkih drevesnicah ponujajo kupcu sadiko smokve. Ker pa navadno smokve teži za tem, da se razvije v grm, bomo — če se nekoliko pozanimamo pri prijateljih in znancih — dobili primeren poganjek, ki ga bomo lahko jeseni zasadili na svojih vrtovih ali robu kake njive. Figa namreč ni zahtevna sadna vrsta, čeprav je hvaležna za redno obdelovanje tal, gnojenje in tudi redno obrezovanje predvsem poganjkov iz tal. Kot vsaka sredozemska rastlina je občutljiva za nenadne spomladanske ohladitve, ko se lahko zgodi, da zmrzne, če pa niso prizadete korenine, bo kmalu pognala nove poganjke, iz katerih bomo vzgojili novo drevo ali grm.

To starodavno sadno vrsto, ki so jo ljudje v naših krajih poznali že v antiki, gotovo velja gojiti, saj rodi redno, dozorevanje je navadno postopno, kar je še zlasti primerno za družinsko uporabo; sad ima nekatere zdravilne učinke, saj pospešuje prebavo in čisti kri. V primeru, da bi bil pridelek tolikšen, da ga ne bi mogli sproti svežega porabiti, lahko fige tudi sušimo. To naredimo najpreprosteje tako, da dobro zrele fige raztrosimo po nekoliko privzdignjeni mreži, nanje pa razgrnemo gazo ali kako drugo mrežasto tkanino. Čez dan jih postavimo na sonce, zvečer pa jih spravimo pod streho, da se ne bi ovlažile. V primeru, da sonce ne bi zadoščalo za popolno posušitev, jih po nekaj dneh sušenja na soncu za krajši čas damo v mlačno peč, da se dokončno osušijo.

Za živinorejce

Kvote mleka

Živinorejce oziroma proizvajalce mleka obveščamo, da je treba čimprej pripraviti overovljene izjave o količinah proizvedenega mleka v preteklih dveh sezonah, in sicer najprej za obdobje od 1. aprila 1989 do 1. aprila 1990, ter od slednjega datuma pa do 31. marca 1991. Obakrat torej velja enoletno povprečje proizvedene količine mleka. Evropska gospodarska skupnost in drugi državni organi namreč zavirajo večanje proizvodnje mleka in jo zadržujejo na kvotah iz preteklosti. Predvidene so bile tudi sankcije oziroma nekakšne kazni, saj je moral pridelovalec za vsak liter mleka preko svoje kvote plačati 540 lir. To je do nedavnega plačevala država, odslej pa ne bo več tako. Ko bo živinorejec prekorajčil svojo kvoto proizvedenega mleka, bo moral za vsak liter plačati zgoraj navedeno vsoto. Zato je treba čimprej poskrbeti za izpolnitev potrebnih obrazcev, ki jih zahteva deželno združenje mlečnih proizvajalcev APROLACCA.

Pred stolnico v Mariboru bodo v nedeljo, 29. t.m., odkrili spomenik Antona Martina Slomška, velikega slovenskega škofa. Kip je izdelal akademski kipar Marjan Drev. Pred nekaj leti se je Maribor s spomenikom oddolžil svojemu osvoboditelju generalu Maistru, zdaj pa bo počastil spomin škofa Slomška, ki ima ogromne zasluge za prebuditev narodne zavesti na Štajerskem.

beri - širi - podpiraj
NOVI LIST

JURIJ PALJK

Med sosedi se je treba dogovoriti za skupno življenje

Morda imajo prav tisti, ki govorijo, da je za sedanje stanje na svetu, ko se skorajda ne ve več, kdo pije in kdo plača, krivo neko brezumje, ki je v človeku; kristjani temu lahko rečemo mirno izvorni greh. Te besede pišem zato, ker si drugače ne morem razlagati dogodkov, ki se sedaj dogajajo v svetu, posebno pa v tistem delu Evrope, iz katere izhajam, in je tudi nam Slovincem bližja, v slovanskem delu torej.

Pred nekaj dnevi sem se pogovarjal o političnih dogodkih in o vojni na jugoslovanskem ozemlju, kajti o vojni lahko govorimo, s premirji sicer, ampak vedno o vojni, s človekom, ki je vse svoje življenje posvetil politiki, bil je vidnejši slovenski politik v zamejstvu in je za slovensko stvar veliko napravil. Med drugim mi je žalostno rekel, da on ni več prepričan, da se lahko vojno kar tako hitro ustavi na Hrvaš-

kem, boji da se, da bo še veliko mrtvih. Potem mi je pripovedoval svoje dogodivščine iz vojne, ko je na Vipavskem moral pod rafali nesti s še tremi soborci mrtvega fanta, odnesli so ga samo zato, da ga ne bi našli Nemci, ki bi se potem lahko maščevali nad družino padlega. Nobenega veselja ni bilo v njegovem pripovedovanju, kot da bi podoživljal tiste trenutke. Potem me je strmo pogledal v oči in mi rekel: »In vendar bi sedaj šel pomagat tistim, ki so potrebni pomoči, tudi na Hrvaško bi šel, ker v meni, v notranjosti me grize, da danes na stara leta ne morem več ničesar storiti, ali skoraj.« Vprašal sem ga, če vidi konec bratomorni vojni, a se je samo žalostno zagledal v prt pred seboj, bila sva v nekem lokalnu in čakala sva na kosilo.

Potem mi je rekel neko stvar, ki je ne bom nikdar več pozabil, tako me je zadela, ker jo je povedal človek, ki je vse življenje prebil v politiki, ki je meni nekaj tako tujega, tako neprijetnega, a me vseeno na nek način privlači, ker vidim, da se drugače ne da spreminjati sveta, vsaj tega našega zunanjega sveta, v katerem smo prisiljeni živeti, ne. Gospod mi je rekel, da je v politiki najbolj važno dejstvo, da si dobiš veliko prijateljev in čim manj sovražnikov. Nikdar nisem pomislil na to enostavno dejstvo, ker sem vedno gledal na politiko z očmi človeka, katerega so vedno učili, da je politika vedno nekaj

»Pri nas so klienti ljudje in ne številke«

Odprtje prve podružnice Hranilnice in posojilnice z Opčin v središču mesta je v soboto, 21. t.m., izzvenelo kot pravi praznik ne samo krajevnega, ampak tudi vsedravnega pomena. Slovesnosti ob otvoritvi so se udeležili številni politični, cerkveni, prosvetni in vojaški predstavniki. Slavnostni trak, ki sta ga držali dve slovenski dekleti v domačih narodnih nošah, je prerezal minister za prevoze Bernini, nove prostore pa je blagoslovil tržaški škof msgr. Bellomi.

Na sobotni slovesnosti je prišel do izraza ne samo ekonomski, ampak tudi narodnostni pomen odprtja nove podružnice slovenskega denarnega zavoda z Opčin v samem srcu Trsta. Škof Lorenzo Bellomi je na primer jasno poudaril, da ne smemo pozabiti kulturnih in človeških korenin Hranilnice. Zaradi tega je pred mikrofonom najprej zmolil Oče nas v slovenščini in pozval italijane, naj z njim molijo v svojem jeziku. Tržaški župan Richetti, ki je tudi spregovoril med slovesnostjo, je bil pri tem nekoliko bolj oprezen. Rekel je samo, da se z odprtjem te podružnice predmetje približuje mestu in da s tem prihaja do zanimive izmenjave izkušenj. Predsednik tržaške pokrajine Crozzoli pa se je izrazil bolj neposredno. Dejal je, da je nova filiala odraz gospodarske, a tudi jezikovne stvarnosti na tem teritoriju. Minister Bernini pa se je v svojem posegu dotaknil tudi tragičnih dogodkov v Jugoslaviji. »Odprtje nove

podružnice je v tem trenutku dejanje zaupanja,« je poudaril.

Številne ugledne goste je pozdravil predsednik Hranilnice in posojilnice na Opčinah Pavel Milič, ki je govoril v slovenščini in italijanščini. Dejal je naslednje: »Začel bi s... končno... po tolikih letih in po številnih prošnjah se nam je uresničila želja, da odpremo novo podružnico v mestu samem. Zavedamo se, da se bomo srečali s številnimi težavami, da se lahko bolje uveljavimo na tržišču v mestu samem, ki ima na razpolago že številne bančne ustanove. Hkrati smo prepričani o svojem uspehu, saj nu-

dimo svojim članom in strankam drugačno poslovanje, ki sloni na »domaćem poslovanju«, istočasno pa jim nudimo vse storitve: od naložb in posojil do leasinga in factoringa, do zavarovalništva...«

Poslušamo kot banka,« je nadaljeval Pavel Milič, »ker moramo tako poslovati, a ostali smo kmečko obrtna hranilnica, to je kreditna zadruga, katere članstvo sestavljajo obrtniki, kmetovalci, trgovci in zasebniki, ki vidijo v hranilnici veliko družino, v kateri so upoštevani kot »stranka oseba« in ne kot »stranka številka«. Tudi vsaka najmanjša prošnja pride do izraza,

Predsednik Slovenije Milan Kučan v Trstu

Sredi prejšnjega tedna se je v Trstu mudil slovenski predsednik Milan Kučan, ki je imel vrsto uradnih srečanj. Sestal se je tudi s predsednikom dežele Furlanije-Juljske krajine Adrianom Biasuttijem. V pogovoru je predvsem prišla do izraza ugotovitev, da je priznanje Slovenije in Hrvaške edina rešitev za odpravo krvavih spopadov. Kučan se je srečal tudi s predstavnikoma slovenske narodnostne skupnosti, s predsednikom pokrajine Crozzolijem, s tržaškim županom Richettijem, zvečer pa je v gledališču Miela (Dom pristaniških delavcev) sodeloval pri predstavitvi knjige »Dnevi Slovenije«.

Predsednik Kučan med svojim obiskom v Trstu. Z njim so (z leve): podpredsednik deželnega sveta FJK Diego Carpenedo, glavni deželni tajnik Paolo Quarantotto in deželni svetovalec Ssk Bojan Brezigar.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanović, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Oglaš: Publiet d.z.z.; Trst, ul. Montecchi 6; tel. 040/7796611.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

saj je naš bistveni cilj zadovoljiti srednje in male gospodarstvenike in zasebnike ter podpreti predvsem krajevne pobude.«

»S takim poslovanjem smo prepričani, da uspešno podpiramo svoje stranke s hitrimi in konkurenčnimi

Podpora štirih škofij osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške

Videmski in goriški nadškof ter tržaški in pordenonski škof so pred dnevi podpisali skupno izjavo, v kateri so izrekli vso človeško in moralno podporo osamosvojitvenim težnjam slovenskega in hrvaškega naroda. V izjavi je med drugim rečeno, da ima vsak narod pravico do samoodločbe, kar potrjuje tudi helsinška listina. Državljanstva vojna proti Jugoslaviji se je spremenila v vojno proti Hrvaški, lahko beremo v dokumentu štirih škofij naše dežele, ki med drugim odločno obsoja »ekspanzionistično akcijo Srbije, ki s silo orožja zaseda široka območja Hrvaške in seje teror med civilnim prebivalstvom«. Podpisniki pozivajo rimsko vladu, naj končno zavzame jasno stališče, od Evropske skupnosti pa zahtevajo, naj sprejme učinkovitejša ukrepa, ki bodo omogočili dokončno prekinitev ognja. Štirje škofje se obenem s svojo izjavo obračajo na vse plasti civilne družbe v Jugoslaviji; priporočajo jim, naj se odpovedo sovražstvu.

posegi,« je zaključil predsednik openske hranilnice, »saj smo kreditna zadruga in zadružni cilj, ki so si jih postavili ustanovitelji že v daljnem letu 1908, navdihujejo tudi sedanje poslovanje, ne samo naše, ampak tudi poslovanje ostalih več kot 700 hranilnic na državnem ozemju...«

podlega in zvitega, s pošteno človeško etiko naj bi imela kaj malo opraviti. In tega so me učili v šoli in doma, kjer še danes velja pravilo, da je politika zelo umazana stvar.

In ko mi je ta gospod, ki ga cenim, ker vidim, da se je vedno ukvarjal s politikom z nekim poštenim moralnim načelom, rekel besede, ki sem jih prej zapisal, sem se zamislil. Pomislil sem na vse besede, ki so bile izrečene proti do včeraj še bratskim narodom in na vse hudo, ki se je in se še sedaj dogaja v svetu. Morda sem res še nezrel in tudi nikdar ne bom razumel določenih stvari, kot mi prenekateri človek pravi, posebno, ko gre za življenjske stvari in politika spada mednje, vendar sem takrat razumel, da je v politiki vse veliko enostavnejše in obenem veliko težje, kot sem prej mislil.

Pomislil sem na vse prijatelje, s katerimi sem v Srbiji preživel več kot leto dni skupaj, na vse naše rutinskemu vojakovemu dnevu ukradene ure, ko smo se zabavali, kot se človek zna zabavati le pri dvajsetih, ko misli, da ima še vse življenje pred seboj in nanj gleda še optimistično.

Bili smo vseh narodnosti, z Albancem sem govoril o njegovi veliki družini, s Črnogorci sem skušal razumeti njihova plemena, v srbski narodni knjižnici v Beogradu sem prebiral knjige z Radetom, ki je danes gotovo dober zgodovinar, saj je imel velik občutek za zgodovino,

ki bi morala biti učiteljica življenja, a ni. In še bi lahko našteval, res sem imel veliko prijateljev v Beogradu in največ jih je bilo Srbov. Bili smo v dobrih odnosih in pošteno moram povedati, da me je sedaj strah zanje, ko pomislim, da bi se jim v vojni lahko kaj zgodilo, kot me je strah za vse Slovence in za Hrvata Pavleta, ki je doma iz Skradina, to je mestece na slapovih reke Krke, kjer se vsak dan bijejo veliki boji, kot me je strah za vse ljudi, ki so izpostavljeni vojni vihri. Bili smo veliki prijatelji in še sedaj sem prepričan, da se me spomnijo z veseljem, čeprav je že nekaj časa, kar se ne slišimo in vidimo. Drugače tudi ne bi moglo biti, saj smo vendar lepo preživeli veliko časa skupaj, čeprav smo videli razlike med nami, ki so bile včasih velikanske. Toda razlike lahko predvsem bogatijo in ne samo razdvajajo!

Kot mi je pošteno povedal gospod, ko mi je rekel, da je v politiki važno predvsem imeti veliko prijateljskih narodov, prijateljev nasploh in čim manj sovražnikov. Čeprav skušam vse te grozne stvari, ki se sedaj dogajajo, razumeti, čeprav vem, da so na eni in drugi strani bile storjene napake, berem in poslušam razne strokovnjake, ne morem razumeti, res ne morem razumeti, zakaj se je potrebno klati, ko pa vsi vemo, da se je potem med sosedi vedno treba dogovoriti za skupno življenje. Življenje pa je tista stvar, ki bi nam morala biti najbolj dragocena.